

Trump – hrozba pro svobodu

O migračních mýtech, nebezpečných aktivistech bojujících za vyšší platy dělníků v chudých zemích, bortících se domcích strýčka Sama a Donaldu Trumpovi s profesorem Texas Tech University Benjaminem Powellem.

Rozhovor vedl **JOSEF ŠÍMA**

Profesore Powelle, před pár měsíci jste vydal v Oxford University Press knihu o migraci. Právě v této oblasti panuje mezi veřejností spousta mýtů, které jste se v knize pokoušel vyvracet. Které jsou ty největší?

Americká veřejnost má tendenci věřit mnoha věcem ohledně dopadů migrace na ekonomiku, které jsou zcela v rozporu s tím, co nás učí společenské vědy, jež tyto dopady analyzují. Největším ze všech mýtů je přesvědčení, že nám migranti „berou práci“. Pro takovéto tvrzení však nenajdete žádný důkaz. Jde o klasický příklad Bastiatova „co je vidět a co není vidět“. Lidé vidí, když migrant nahradí domácího dělníka na konkrétním pracovním místě. Lidé ale již nevidí, že spousta pracovních míst vznikla díky imigrantům, když domácí pracovníci byli uvolněni k výkonu jiných činností, k nimž se lépe hodí. Podíváme-li se na souhrnná čísla, je z nich zřejmé, že imigrace pracovní místa ani nevytváří, ani neničí.

Lidé také věří, že kvůli imigraci máme nižší mzdy. Vědci však zjistili, že jediný negativní vliv na mzdy lze vystopovat u domácích obyvatel, kteří nemají střední školu. Nicméně i v tomto případě se jedná o dopad malý a dočasný. Většina domácího obyvatelstva je díky migraci o trochu bohatší.

V dnešní Evropě patří migrace k nejpálčivějším problémům, jež zaměstnávají politiky. Jak se stavíte k argumentu, že minulé velké migrační vlny (jako třeba v USA na sklonku 19. století) jsou nesrovnatelné s tím, co zažívá dnešní Evropa. Řada lidí vyjadřuje obavy, že neexistuje naděje, aby např. syrští migranti přijali německý způsob života, lidé se bojí ohromných kulturních a náboženských rozdílů mezi domácím obyvatelstvem a migranty a navíc lze těžko popřít, že s migrací přicházejí do Evropy velká bezpečnostní rizika. Jak moc lze tedy využít naši minulou zkušenost pro svět 21. století?

Myslím, že Evropa má s imigrací větší problém než Spojené státy, ale je to hlavně kvůli vlastním hospodářským politikám evropských zemí, nikoli kvůli nějakému principiálnímu problému na straně migrantů, kteří do Evropy přicházejí. Hlavní obtíž spočívá v tom, že se imigranti nemohou snadno zapojit do evropského trhu práce. Vysoké minimální mzdy ve vztahu k produktivitě zabraňují legálnímu zaměstnávání; zákony, které brání propouštění, odrážejí podnikatele od toho, aby na sebe vzali riziko a najali nevyzkoušené imigranty (když nahradíte slovo imigrant slovem mladý člověk, hned se z před-

PODÍVÁME-LI SE
NA **SOUHRNNÁ**
ČÍSLA,

je z nich zřejmé, že imigrace pracovní
místa ani nevytváří, ani neničí.

chozí věty stává vysvětlení vysoké míry nezaměstnanosti mezi mladými) a raději zaměstnají staršího domácího zaměstnance, o němž mají dostatek informací, a tedy tolik jeho zaměstnáním neriskují. Zákony navíc často přímo zakazují utečencům pracovat. Všechny tyto věci přispívají k tomu, že se imigranti obracují dovnitř svých komunit, vytvářejí enklávy a požadují sociální dávky. To pak zase vede k posilování protiimigrantských nálad mezi domácím obyvatelstvem. Uvolnění pracovního trhu by Evropě významně pomohlo řešit i všechny ostatní aspekty začleňování migrantů do společnosti.

BENJAMIN POWELL

- Ředitel Free Market Institute a profesor ekonomie na Texas Tech University;
- autor či editor řady knih, zatím poslední nese název *The Economics of Immigration: Market-Based Approaches, Social Science and Public Policy*;
- autor více než 50 odborných studií věnovaných především tématům hospodářského rozvoje, migrace, společenských institucí a hospodářské politiky;
- autor stovek populárních článků v tisku a pravidelný host televizních debat;
- hlavní řečník na mezinárodní konferenci Prague Conference on Political Economy, jejíž 12. ročník v dubnu 2016 pořádá CEVRO Institut;
- akademický spolupracovník unikátního magisterského oboru PPE – „Philosophy, Politics, Economics“, který – jako první v České republice – otevírá pro studenty z celého světa vysoká škola CEVRO Institut;
- když se nevěnuje ekonomii, rád si vychutná víno nebo skotskou, podniká výlety na lodi nebo výšlapy do hor, tráví čas se svou rodinou.

Je i nějaká jiná alternativa, jak řešit problémy migrace? Existuje způsob, jak jim pomoci ještě v zemích, odkud přicházejí, aby nemuseli riskovat život ve snaze dostat se do zemí bohatého Západu?

Mám rád jeden citát mého oblíbeného ekonomu Ludwiga von Misesa: „Bez opětovného nastolení svobody migrovat kamkoli na světě nemůžeme dosáhnout trvalého míru.“ Jsem přesvědčen o tom, že se musíme přesunout do stavu, kdy nebudou existovat žádné plošné kvantitativní omezení migrace (což neznamená, že by se mělo přestat s pátráním po zločincích a teroristech). Tím bychom „my“ (lidé bohatého světa) pomohli „jim“ (lidem z chudých zemí) vymanit se z chudoby, více než je možné dosáhnout jakýmkoli jiným způsobem. Zároveň by to i mírně zvýšilo bohatství zemí, kam by chudí lidé přicházeli. Můžeme-li věřit ekonomům a jejich odhadům, přesun do světa bez omezení migrace by zhruba zdvojnásobil světové HDP.

LEVNOU PRACÍ PROTI CHUDOBĚ

Dalším Vaším velkým tématem, o němž hovoříte i na obrazovkách velkých televizních společností, jsou tzv. sweatshopy, tedy problematika výroben v rozvojových zemích, kde za relativně nízké mzdy pracují tisíce nízkokvalifikovaných dělníků. Můžete nám přiblížit, v čem tkví pozitiva tohoto druhu výroby a jaké trendy v současném globalizovaném světě v tomto ohledu pozorujeme?

Téměř každá země, jež je dnes bohatá, si prošla takovým stádiem rozvoje, jež vypadalo obdobně jako výroba v chudých zemích dneška, kterou popisujete. Takže vlastně lze tvrdit, že každý, kdo je dnes bohatý, se vymanil z chudoby pomocí hospodářského vývoje, jehož součástí byly továrny, kde pracovali nízkokvalifikovaní lidé za relativně nízké odměny. Skrze takovéto výroby se do země dostávají technologie, fyzický kapitál a možnost budovat kapitál lidský. Všechno toto jsou základní zdroje pro následný růst životní úrovně. V zemích, jako jsou Spojené státy či Velká Británie, se jednalo o procesy, které trvaly více než století. Asijsí tygři – Hongkong, Jižní Korea, Tchaj-wan atd. – však tímto procesem prošli během jedné generace. Dnes máme ve světě o tolik více technologie a fyzického kapitálu, že celý proces může proběhnout mnohem rychleji, pakliže země vytvoří podmínky a přijmou instituce, které zajistí ochranu vlastnických práv, garantují ekonomickou svobodu a nastolí panství práva.

Navzdory tomu, co říkáte, ale hnutí proti těmto továrnám stále na Západě existují a občas zaznamenají „úspěch“, takže lidé ve vyspělých zemích přestanou ku-

povat některé výrobky z takovýchto výroben. Známe dopady kampaní tohoto typu?

Často je jako úspěch bojovníků proti „sweatshopům“ zmiňován Projekt Altgracia. Ten působí v místě bývalé továrny BJ&B, která bývala velkým výrobcem baseballových čepic pro Nike, Reebok, Gap a další firmy. V roce 2001 továrna zaměstnávala více než 2000 pracovníků. Proti pracovním podmínkám se ale začal zvedat odpor. Dělníci vedli kampaň za vznik odborů a díky zahraničním odborovým centrálám se o věc začala zajímat veřejnost, což následně vedlo ke spojení s americkým Sdružením studentů proti sweatshopům. BJ&B nakonec pod tlakem veřejného mínění odbory v roce 2003 uznala a zavázala se „zvýšit pracujícím mzdu o 10 procent, poskytnout stipendia na vzdělání, placenou dovolenou, zřídit dělnický výbor, který se bude zabývat zdravotními a bezpečnostními otázkami v továrně“. Tato dohoda byla „přivítána mnohými jako důkaz úspěchu při prosazování změny a obzvláště strategické role, kterou hrála Sdružení studentů proti sweatshopům při vyvíjení tlaku na univerzity“.

Vítězství aktivistů bylo ale jen přechodné. Brzy se začaly projevovat ekonomické síly, o nichž jsme hovořili výše. Když o rok později byla dohoda prodloužena, firma Yupoong pohrozila, že továrnu zavře a výrobu přesune za moře. Aktivisté opět vyvinuli na továrnu tlak, aby výrobu zachovala a zároveň garantovala všechny smlouvené výhody. Postupně ale začali být propouštěni zaměstnanci a v roce 2007 Yupoong továrnu BJ&B zavřel, protože nebyla dále konkurenceschopná. Uzavření továrny představovalo pro zaměstnance jen poslední hřebíček do rakve. Počet zaměstnanců se v té době již snížil z původních 2000 na 324. Dnes v místě bývalé továrny vyvíjí své aktivity Projekt Altgracia. Byl založen v roce 2010 s cílem „fungovat jako modelová továrna, jež bude ukazovat, že je možné vyplácet vyšší mzdy (dosahující trojnásobku průměrné mzdy v odvětví v daném regionu), respektovat právo zaměstnanců vstupovat do odborů a zároveň dosahovat zisku. Továrně se dosud daří prodávat výrobky do více než 600 univerzitních kampusů po celých Spojených státech. Teprve budoucnost ukáže, zda továrna dokáže být dlouhodobě zisková. I když tomu tak ale bude, nelze hodnotit celkový dopad působení aktivistů na oblast Villa Altgracia jinak než jako ohromné selhání. Původní továrna BJ&B nabízela nejlepší alternativu zaměstnání pro více než 2000 lidí před necelým desetiletím. Aktivisté svou činností zvýšili náklady práce a kvůli tomu všichni tito lidé přišli o práci. Pro-

MŮŽEME-LI VĚŘIT EKONOMŮM

a jejich odhadům, přesun do světa bez omezení migrace by zhruba zdvojnásobil světové HDP.

jekt Altgracia pak za deset let zaměstnal pouhých 120 lidí. Ekonomické zákony jsou jasné. Vzrostou-li náklady práce, firmy ji budou využívat méně. Ani údajné „největší úspěchy“ hnutí proti sweatshopům se působení těchto sil nevyhnou a navzdory publicitě na tom bude v konečném důsledku naprostá většina dělníků, na něž budou tyto aktivity namířeny a kterým mají údajně pomoci, hůř než předtím.

DOMKY Z KARET STRÝČKA SAMA

Podívejme se teď na Spojené státy, které jsou nyní – po hypoteční a finanční krizi – jiné než před ní. V čem se mění hospodářská politika? Poučila se vláda z krize?

Tvůrci americké hospodářské politiky si z krize vzali přesně to, co neměli. Hospodářské problémy řešili nárůstem velikosti vlády a rozšiřováním jejich pravomocí. Příčinou krize ale nebylo jakési selhání kapitalismu či nedostatek pravomocí vlády. Krizi právě vládní intervencionistické politiky způsobily! Mí kolegové profesori Boettke a Horwitz o krizi trefně hovoří tak, že se zřítíl „Dům, jež postavil strýček Sam“. Bohužel nyní se na ekonomiku hrnou nové regulace a vláda se pouští do stále dalších aktivit, takže můžeme čekat, že v budoucnu se opět Dům strýčka Sama zřítí a dostaví se další velká krize.

Mám ještě jednu otázku, týkající se fenoménu Donalda Trumpa. Představuje pro Spojené státy naději, nebo hrozbu? Může vyhrát? Může jeho antiestablishmentový postoj přinést nějakou smysluplnou změnu politik, kterou – zdá se – standardní politické strany nenabízejí?

H. L. Mencken, jehož politické komentáře mám rád, před necelým stoletím řekl: „Postupným zdokonalováním demokra-

cie dochází k tomu, že úřad prezidenta odráží stále více a více niterní pocity lidí. Jednoho krásného dne se tak obyčejným lidem podaří konečně dosáhnout toho, o co ze srdce usilují, a do úřadu prezidenta bude slavně zvolen naprostý blb.“ Popularita Donalda Trumpa musí být skličující pro každého milovníka svobody. Nikdo z kandidátů, kteří mají šanci v prezidentských volbách vyhrát, není silným zastáncem svobody, nicméně Trump z nich představuje pro svobodu patrně největší nebezpečí.

H. L. MENCKEN ŘEKL:

„Postupným zdokonalováním demokracie dochází k tomu, že úřad prezidenta odráží stále více a více niterní pocity lidí. Jednoho krásného dne se tak obyčejným lidem podaří konečně dosáhnout toho, o co ze srdce usilují, a do úřadu prezidenta bude slavně zvolen naprostý blb.“